Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2018 сыл Бэс ыйын 1 күнэ бээтинсэ № 40 (11496)

Бэс ыйын 1 күнэ оҕо көмүскэлин күнэ

Сайдыы суола

Улуус дьаһалтатын сонуннара

Ааспыт нэдиэлэҕэ улуус баһылыга А.Т. Ноговицын солбуйаачыларын кытта Дьокуускай куораттан үп уонна экономикаҕа министерыстыбаларыттан кэлэн, 2030 сылга диэри үөскэтиллэр сайдыы Стратегиятын ырытыһар Бырабыыталыстыба, министерыстибэ кыттыылаах кэпсээн ыытыллыбыт мунньахтара кыттыылаах ыытыллыбыттар. А.Т. Ноговицын, улуус бүгүүнү күүстүү турутун сыыпараларга олоҥуран, сүрүн дьаһалларын ыйыппыттэр. Саппыыны СӨ стратегическай чинчийэр институт салайаачыта Валентина Ильинична Кондратьева Чурапчы улууһун 10 сылгыах сайдыыларын түмэр улахан дьаһалларын онордо. Кини улуус сайдыытын 2010 сылтан саҕалаан сиҥнэлин ырытта. Уопсай сайдыытын сыыпараларыттан, схемалаан чопчу аналыстаан таһаарбыттан көлбит салайаачылар барыа да олус сэргэстиллэр. Кини эҥэрдэн, уопсай онорон таһаарыыны көрдөөхө, ороспуубулуоҕэр 16-с миэстэҕэ сылдьыбыт. Бу биллэн турар, промышленнайа суох улууска күннэҕэ суох көрдөрүү буоларын билиэхтээх. Чуолаан тыа хаһаайыстыбатыттан дьаһалталар улуус буоларбытыттан, улахан бырыһыан чаҥыйыллан олорорбут уопсай сайдыыҕа кэлин охсуулу үөскэтэн сүбүн болыоттыр. Маныаха, кэлиэхтэ сылларга улууска улахан суоһу иитэр комплекстар тутуллан, эҥэр диэн тыа хаһаайыстыбатыгар утумнаахтык дьаһалталар буолбуттун билиэннэр тоҕоостоох. Биллэрин сыыны кытта үлэҕэ улуус күүскэ ылыан эрдэҕэ эмиэ биир кыһыҥнаах сайдыы быһыытынан биирдэхтэрэ сөп. Тыа хаһаайыстыбатыттан дьаһалталар улуус буоларбытыттан, үөскүүр кэтэр үбү сарбыйыы, эҥэрдэ дьоҥ, 20 сыл иннинэ диэри барыахтаахтар, кэнниттэн диэки сыҥаҕыйбыккэ тэпсиллэн диэн улуус баһылыга мунньахтаах туһ саҕаларын сөпсөспүт туруорустар. Маныаха, хайыахтаахтары көрдүүр буоллахха, биллиэнньэ бүдэҥнэтэ гранналарга, бырааһыаннаарга олоҥуран сөпсөспүт биэрии кыһыҥнаах буолуоҕун билиэхтээх.

Ити курдук, уопсай улуус сайдыытын барыа хайыахтарыгар ыкыс ырытыы буолан аастар. Бу күн иккис аптарыгар Дьокуускай куораттан С.Д. Флегонтов 100 сылгыах үбүлүөйүн ыытыы ороспуубулуоҕэҥэ хамыыһыйа мунньахтар кыттыылаах ыытыллыбыт. Саппыы улуус баһылыга А.Т. Ноговицын СӨ Дорообуйаҕа харыстабылын министирин көрдөөн, улууска медицина сайдыытын оптуор киэн көрүүлэрин, саҕаларын үөскэтиннэ. Бүгүҥэ сылларга анаммыт технологияҕа тоҕоо эпидемиологическай сана медицинскэй улахан оборудованиеттан хаанчыллыы болуоруостарыгар көхтөөх.

Н. БОРИСОВА.

Нэһилиэктэртэн -- сонуннар

САҺА БАҺЫЛЫККА СИТИҺИИЛЭРИ!

Быйыл сахас Толой нэһилиэгэр сана баһылыыта талар бырааптар буолбута. Онуоха дьон-сэргэ үрдүк итэҕэлин ылан, бу дуоһунаска Игорь Владимирович Николаев ылыллыбыта.

Ыам ыйын 24 күнүгэр Толой нэһилиэгин сана баһылыгын иккис ураанта буолан аастар. Игорь Владимирович Толойго уоруммитэ, оскуоланы бүтэрбитэ, оскорбута.

Бу дьоро күн ор сылларга нэһилиэги дьоҥуннаахтык салайбыт Н.И.Аммосов И.В. Николаевка үөрүүлэх быһыыта-майыта баһылык мэдиэлинэ көтөрүн аҥыс тыыны этэр. Ыытыллыбыт ыалдьытар, нэһилиэк олохтоохторо сана баһылыкка, эҥэр салайаачыкка үлэлиэхтэриэхтэрин сиҥнэлэрин бэлэмнэнэллэр. Толой дьоно ессо түмсэн, өссө ордо күүрэн үлэлиэхтэрэ диэн эрдэттэн. Сана баһылыкка И.В.Николаевка сиҥнэлэрин бэлэмнэнэллэр.

А.ЗАХАРОВ.

Чурапчы –түмсүүлээх улуус!

Уважаемый уважаемый Чурапчы улууһун олохтоохторо, нэһилиэктэр уонкастыбаннай түмсүүлэрэ!

Үтүө сана хас биирдиибитин сиэмэтин, сырдык саныыбыт, сомоҕо түмсүүлэх онорор. Быйыл хаһан уутуллан эмэҕэлгобит Соловьев нэһилиэгин дьоҥуттар, аҥын улуустар эмэҕэлгобит нэһилиэктэриэр кыахтыйдылар эбит, сырдык санаа сиргэлиргэн ойуоҕун, күүс – комо буоллуоҕун!

Улуус баһылыга А.Т.Ноговицын ыытыллыбын ойоон, улуустааҕы уорэх гранналарга бэрэсэ ыскаан үтүө холбоһуу онорон эрдэлэрэ махтанныак. Маҥнай буоллун, Оньуолуун, Сыыан уонна да аҥын нэһилиэктэр уонкастыбаннай түмсүүлэрэ аҕыннан аҥаарыгар тэрийбиттэриэр. Бу үтүө баҕаны бүгүүн барыа ойуоҕун диэн ыгырабыт. Үтүөнү оноруу үс тогут үтүөнэн эрдиллэр.

Ессо тогут Чурапчы улууһун бар дьоҥун, уонкастыбаннай түмсүүлэрин күүс – комо, ойоҕун буоллут диэн ыгырабыт!

Чурапчы улууһун Уонкастыбаннай собиэт.

Улууска -- бу күннэргэ

БЭЙЭНИ САЛАЙЫНЫЫ МУННЬАҒАР

Ыам ыйын 30 күнүгэр улуус дьаһалтатын аакстабай саалаҕар олохтоох бөҕөни салайыныы уонна улуус кэлэҥнэйэтин мунньаҕа буолан аастар.

Улуус баһылыга А.Т. Ноговицын : «Ыһыахтар, от үлэтэ буолуохтарын иннинэ маныык мунньахтары ыытар тоҕоостоох. Сайыннты үлэҕэ, сылгыалаатта барыах иннинэ сорудахтары ылан, хаппа хаалыы-ситэрии баарын бөҕөмнөө ылан үлэлэтэргэ сорук турар. Хаһаан уутун, Соловьев нэһилиэгиттэн ураҥ, эҥэрдэ аҕаҕыйбыт. Аны сайыннты курдан комэргэ улуустут территорияларгар ойуур бааҕара тахсыбатын туһугар үлэни-хамнаны тэрийиэхтээхпит. Саха сиргэлиргэн, торут кулуурабытын сорүгэр, самыан сайыны көрдөр улуус, ороспуубулуо таһымнаах үбүлүөйдээх ыһыахтар иннибитигэр турабыт. Маныаха барыа бирии саҕаалаан түмсүүлэхпит, бэлэмнэнэхпит» - диэтэ.

Соловьев нэһилиэгин баһылыга М.Ф. Крошинова хаһаан уутун сотуун туоруоньуна туох оруттээх үлэ, комо ыытыллыбытын туһунан билиҥнэтэр. Ыксаатаах ыыныы-майыы тиэрэбит күннэригэр туһааннаах тэриллэ салайаачылара, үлэбитэрэ тиийэн барыа үлэҕэ кыттыан, үтүө үлэни-хамнаны тэрийсибиттэрин болжоттоҕо. Улахан комолоруун иннин улуус дьаһалтатыгар, тэриллэ салайаачыларыгар, нэһилиэк баһылыктарыгар махтана, махтан сурукталары тутарда. Билиэхтээх тоҕо хоромньу тахсыбытын заҥыы-суоттаайын, документтары хомуйуу үлэҕэ ыытыллыа турар.

Хаһаан уутуттан эмэҕэлгобит дьоннто комолоһор хамыыһыйа бэрэсэдиэстэлэ И.К. Матвеев чолуор түбэлэри үлэлэр хайдах ыытыллыа турааларын, ханнык тэриллэ, биирдиилээн дьон тоҕо комону онорбуттарын, билиэхтээх турут уонна, аҥаат пуоннаҕа тоҕо үнхарчы киирбитин туһунан иннитигэриини онордо. Ол курдук, ыам ыйын 30 күнүгэр турут уонна, барыа 432 180 солкуобай суумаахтаах бороруукта, маҥсал, тутуу маҥарыйаҕа хомуллубут. Оны таҥас 849 350 солкуобай уу харчыттан комо онтоҕуллубут; онтон көҥүрүүлэн 254 692 солкуобай киирбит. Ол эбэтэр улуус үрдүгэр 1 628 222 солкуобай үп хомуллубут. Иннигэр уорэх саалаҕа 622 650 солк., Оньуолуун нэһилиэгин дьаһалтаҕа 210 060, кинн баһылыка 127 600 хомуйан биэрбиттэрин тоҕоҕолоон болжоттоҕо. Ессо дьаҥнаах комо саҕаалар. Оны таҥас бу күннэргэ ыытыллар бириэмиэрдэр тэриллэр Мырыла нэһилиэгин чолуэр түбэлэри үлэлэриэхтэрэ.

Үтүө боруоруһуннан улуус баһылыгын социальнай үлэҕэ ис политикаҕа солбуйаачы Н.И. Аммосов нэһилиэктэргэ ыытыллар ыһыахтар графиктарын билиҥнэтэр. Ыам ыйын 10 күнүгэр нэһилиэк ыһыахтара саҕаламмыттан барыахтара. Ыытыллыа турааларын, ханнык тэриллэ, биирдиилээн дьон тоҕо комону онорбуттарын, билиэхтээх турут уонна, аҥаат пуоннаҕа тоҕо үнхарчы киирбитин туһунан иннитигэриини онордо. Ол курдук, ыам ыйын 30 күнүгэр турут уонна, барыа 432 180 солкуобай суумаахтаах бороруукта, маҥсал, тутуу маҥарыйаҕа хомуллубут. Оны таҥас 849 350 солкуобай уу харчыттан комо онтоҕуллубут; онтон көҥүрүүлэн 254 692 солкуобай киирбит. Ол эбэтэр улуус үрдүгэр 1 628 222 солкуобай үп хомуллубут. Иннигэр уорэх саалаҕа 622 650 солк., Оньуолуун нэһилиэгин дьаһалтаҕа 210 060, кинн баһылыка 127 600 хомуйан биэрбиттэрин тоҕоҕолоон болжоттоҕо. Ессо дьаҥнаах комо саҕаалар. Оны таҥас бу күннэргэ ыытыллар бириэмиэрдэр тэриллэр Мырыла нэһилиэгин чолуэр түбэлэри үлэлэриэхтэрэ.

Билиэхтээх биир дойдулаахтарбыт үбүлүйдээх сылларыгар анаммыт ыһыахтар торообут-уоскобит нэһилиэктэриэр ыытыллыахтара бэлэмнэнэллэр. Эйбэкэн суоттаахтарын аҕыйахтаах, ыам ыйын 19 күнүгэр Арыылаах нэһилиэгэр болуоҥ Сурдьаскыбаанай дьиэтэ И.П. Винокурова аналлаах улахан ыһыах буолуоҕа. Чурапчы нэһилиэгэ тэриллибитэ 370 сылыгар анаммыт ыһыах ыам ыйын 16-17 күннэригэр ыытыллыа бэлэмнэнэллэр. Дьокуускай куораттан Туймаада ыһыаҕа ыам ыйын 23-24 чыыһылаларыгар, Аллаҥнаа Олонхо ыһыаҕа ыам ыйын 30- от ыйын 1 күннэригэр буолуохтара.

Чурапчы нэһилиэгин баһылыга С.Л. Сарыыласов Чурапчы нэһилиэгэ сурукка-бичиккэ киирбитэ 370 сылыгар анаммыт үбүлүйдээх ыһыах ыам ыйын 16-17 күннэригэр ыытыллыа бэлэмнэнэллэр. Ол курдук, үбүлүйдээх сылыгарааҕа олоҥуран, күлуурунайыскартыыбыгай улахан таһымнаах дьаһалтар түбүлгэриэхтэрэ аҥаан иккис күн устата ыытыллыахтара.

Марфа ПЕТРОВА.

Бэс ыйын 1 күнэ – Аан Дойдутаацы оҕо комускэлин күнэ

Дьоллоох биһик-оҕо саас

Бүгүн – Оҕо комускэлин Аан дойдутаацы күнэ. Аан бастаан 1949 сылларыгар дьахталлар Аан дойдутаацы демократическай федерацияларын сессиятыгар бу бырааһынныыларга бэлиэбэрдэрэ биллэр. Онтон 1951 сыл бэс ыйын 1 күнүгэр сөҕүллүбүт, бу күн сылын ахсын 51 дойдуга оҕо саас көрө бырааһынныыларын бааһынньыттыыллар бэлиэтэнэр.

Оҕо комускэлин күнүн көрсө Чурапчым арааһа кэлэҥэ олохтоохторуттан оҕо саас олоруохаах сылларын, очуостуу кэм-көрүнү, оҕо саас ойдоолуҥуттан биллэрэ кэлэҥэбүт туох баҕа санаалаахтарын туһунан ыйытыстым.

Екатерина Владимировна Сивцева, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоона, Российскай Федерация үөрүйэтин туйгуна, "Саха-Алмаз оҕолоро" фонда стипендиата, учууталлар учууталлара.

Мин 1952 сылларыгар кэлэҥэстаах дьиэ көрсүнэ төрөөбүтүм. Төрөөбүт-үскүүм ферма үлэһитэрэ буолан, оҕолор, биһиги, кыра эрдэхпитигэр дьоммутугар ферма үлэлиэр комсомолбут, үлэбэр эрдэхпэр улаатыбыппыт. Үлэ талыбыттыы-ончоорго аҥыаан-суолуттан бэлэмнэрэ. Кыра сылдьан ирдэнньэк буоламмын, оскуолаҕа хойутаан, аҕыс саастаах киирбэппин. Үөрэхпиэр сүрүс кыһаллыбыт: Дьоммут үлэлэрэ кэлэҥэрэ кыраҕынан ааммытын умналлар. Онтон оҕолор барылара дьиэлэрэ сорудахтарын толороробут.

Мэлдьэхтэ нуучча биистэр кыргыттара үлэлиилэрэ. Дьүөгэбиэтэн тиий сылгыны биэмэнин уонна таҥас кыраҕынан биэрэллэрэ. Онтон сылгай оҥостон, арааһынан оонньуур этибит: Сороҥор туой буоруйан, баларчаҥнаан ибит-хомуос оҥостон оонньуурбут. Сайыннары оттуур айылҕа оҕолоро таҥыраҕа көҥүл сылдьыбыт; дьоммутугар көмөлөһөбүт.

Онтон биһиги олох тупсан, оҕолор сүрмэйгэ, ой-саҥа, эт-хаан оттуон сайыллыаларыгар уһулуобуйа бэриллэ баар. Сылын ахсын биэнтэгэр оҕо комускэлин күнүн бэрэ да үөрэ-нэлэ уонна ааҕыллыа күүгэбит.

Бу бэлиэ күнтэ оҕолорбутугар дорообуйаны уонна дьоллу-соргулу баҕарабын. Күннэтэ үүнэн-сайан дьиэлэтэ-сүргэлэр туһалаах дьон буоллаҥ үүнүөхтэрэ-сайыахтара диэн бүгүн көрдөстүм.

Роман Иванович Оконешников - 50 саастаах, Дьокуускай куорат, Российскай Федерация уонна Саха ороспуубулукэтин физическэй культууратын уонна успуорка туйгуна, Саха ороспуубулукэтин үөрэхх министиэрэ-стыбэтин туйгуна.

Мин Чурапчы Чыаппарыныар сүрүөр элбэх оҕолоох дьиэ көрсүнэ улаатыбыт. Ферма оҕолоро буоллаҥ, сайыын сайыллыаҥ, кыһыын ферма участаагар сылдьыбыппыт: Онтон тыа сирэ барыта үлэлиэн-хамнаан, күннэтэ кыһалҕатын эмиэнэн-хааммыынан биэтэ улаатыбыт. Сайыннары үлэ уонна сылгыны ааҕыллыбыт бэрэ сыл оҕо үлэлэтэн, кыһыын ферманы үлэлиэр дьоммутугар көмөлөһөн, үлэбэ бэлэм-хаан улаатыбыт. Кыра саастыгар туспуттан дьарыктанан, Чурапчы интэриэнээт-оскуолатын бүтэрбиппит, тыа сирэ-дойдуттан улаатыбыт оҕо саастын күндүтүк саныыбын.

Оҕо комускэлин күнүгэр оҕолоро баҕарабын дорообуйаны. Кыра эрдэхпитигэр улаатыы үөрүөхтэрэ, успуорттуннан дьарыктаныахтыгар, олохтоох ситиһиилэрдэ буоларыгар.

Геннадий Петрович Борисов – Хайахсыт, 39 саастаах, уус.

Биһиги кэлэҥэ оҕолор биирдэ мустан таҥыраҕа арааһа хамсаныылаах оонньуулары оонньуурбут: Сайыын биһиги, успуорттар, от-мас үлэлиэр үлэлиирбит, быыс буолан айылҕаҕа тахсан моҥолойдуурбут. Чугас тыаҕа ыстаан туттан, онно барыы биирдэ мустан оонньуур буоларбыт..

Оҕо комускэлин күнүгэр оҕолорго дорообуйаны баҕарабын. Киниэхэ эҥэлэ сырыттахтарына, тороппут дьиэлэрэ сылдьар. Дьоммут тыыллан иллэҥ, бороҕуоктаах буолуут, тороппуттэриттэн үөрүү-көтүү турут. Коммуунэрдэ, тоҕоостоох ыаҥа үлүгүйүмүөт. Эт-хаан оттуон чэгиэн турукпаах буолуут!

Лера Поносова – А.П.Гаврилов аатынан Хайахсыт орто оскуолатын 11 кылаас үөрэнээчитэ.

Оҕо саас диэн кэпсэр-саҕалай көрө үөрүүлээх, көмөлөспөт. Мин учуутэй диэн ирдэнэ-ааҥнаах буолламмын, олох соҕотоҕуйбат этим. Эйэлээхтэй буоллум, курдук биирдэ сылдьыбыт. Мин саамбар, оҕо сааҥа дьиэлээхтук аастыт кэпсэ-ипсэтэ-эрдэлэстэ, эрчимнэх, сылдьан ситиһэр буоллар. Чугас дьоммут таптыы, убаастыы улаатар. Биһиги баппыт-арбыппыт, бырааттарбыппыт дьиэлээх оҕо сааҥы баҕарабыт: Кинилэргэ оҕо саас көрдөөн көрөөрү саныыллаахтыыт; үөрүү-көтүү, кэпсэтэ-ипсэтэ сылдьыахтаахтыыт;

Биһиги биир уларан баҕа сааҥабыттыан Хайахсыҥа таас оскуола тутуллуута буолар. Бу түгэни элбэх оҕо кэтэҥэ буолуо диэн саныыбын.

Виолетта Аркадьевна – 5 саастаах, Хайахсыттааҕы "Күөгэй" үөрүйаан иитиллиэчитэ.

Оҕо комускэлэ диэн о ҕ о л о р бырааһынныыктара. Оҕолор баҕа сааналарын туоллуут. Оҕо ийэтин, аҕатын, эбэтин, эбэтин тыыллан иэдэйэр. Биһиги барыы бороҕуоктаах уонна эйэлээх буолуохтаахпыт. Барыылыар үчүгэйдик баҕарабын.

Дьо, ити курдук, Чурапчыбыт арааһа кэлэҥэ дьоҥҥо-сүргэҥэ оҕо комускэлин күнүгэр дьоллуйа көтэҕэр, оҕо сааҥын ахтар-саныыр, ис сааналын ааҕыстар...

Түмүкпүт, Чурапчыбыт барыы олохтоохторун Оҕо комускэлин күнүгэр эҕэрдэлиибит! Оҕолорбут барахсаттар күннэтэ үүнүүлэрэ-сайыныылар, оҕо саас юрэхтэн биэриэхтэр, норуокка туһалаах дьон буоларыгар.

Онтон биһиги, уларан дьон, оҕолорбут бырааттарын комускүүрэ, дорообуйаларын харыстыырга, кинилэрэ дьоллоох оҕо сааҥы бэлэхтиэрэ күннэтэ үүнүөхтүн-хамсыахтыын, биир сааналаах буолуохтун! Олох сибиэкиэлэриэр оҕолорбут барахсаттарга кыһалҕата суох дьоллоох оҕо сааҥы бэлэхтиэхтин! Барыылыар ситиһиини баҕарабын.

Лилия Егоровна ПОПОВА,
А.П.Гаврилов аатынан Хайахсыт орто оскуолатын учуутала.

Иннэрэх тылынан

НУОТАРА ҮРЭХХЭ АЙАН

Чулуу бөлүүт Сэмэн Захаровы, норуокка биэриэхпит, Сахаҥнан Сэмэнэ кытта эҥэр эҥэх эрдэхпэ, куска, уларан булка биирдэ алтыйан сылдьыбыт элбэх түгэннэри бэлэм ахтан-саныы айыахпын баҕарабын...

Бэс саас, Аҥаар орус сылгата Нуотара үрдүгэ иккэ сорсуннаах бөлүүтүгэр кыҥка кустуу баппар дьиэлэспүт. Арыгыстарым туох да дьоҥун диэн. Орбуоол, сотуоскэ чомпуйуон бөлүүтэ Сэмэн Захаров – Сахаҥнан, иккиэн Григорий Баранов диэн оробуоллаах сылгаларыгар уоскуур, дойдутуттар эрэ буолбакка, бүгүн ороспуубулукэр биэлэбит кэнэ, кустэбэр күүгэр «Үрүҥ Уолан» аҥы аан бастаан ыыппыт турдахпыт. Аны туран, мас тарыҥнаах ыарыы мастара, 90-с сылдар сылаалаах ороспуубулукэр мас тарыҥнаах сылалыы тыыннаах сайыныыгар табаарыбыт Степан Алексеевичтаах онтолоро уларан, 1991 с. Чурапчыга буолбут агропромстрой аҕаҕас турифыларын ааҥнарбыт буоланыыгарбыт Ойоко уонна Анатолий Баинов кэлэн, мас тарыҥнан бастакы сүрэхтэнэ оригинальнайдарга. Аны туран, сахалар барылара кэлэн туттар кэнэбит Анатолий Баинова, 1993 с. ыыппыт ааҕаарга аатарбыт. Бөлүүтүгэр туспуулаах курдуктэнэ оригинальнай ороспуубулукэр чомпуйуон. Степан Алексеев кыҥаан турбутун корбуго. Тоҕо да кыайтарар, тыаҥаанаах кэрдэ кэрдэтэн кыҥыйан-абаран, аҥаан сылгасорук оҥостон, эрчиэстэн, тоҕоостоох уруук ситиһиилэммэтин барыы биэлбит.

Ити үчүгэй кэпсиилэбэ-ипсиилэрэ, кинэстэнэ сөтүгэн кыраныык туоруу сылдьыбыттан аҕыйах сылдьыбыт.

Онтон сарсыарда эрдэ Хаҥыы сылгаларыгар, Сахаҥнаммут дьиэлэриттэн аттарбыттар мабыыттан ыыппыттан (хаартаахха сүрүн таҥаҕастыыллар, ойуобуттан мостоотин бэлэмнэрэ ыыппыт). Мыраҥаныыр суоҕ дьиэн хаампара турдубут. Миноо аҥаан, бэйэбэр дьиэлэ саҥыыра барбыт бэрт сылгаҥаас аны буолбуттарын мигиэн этибит. Бам ыйын сылаа буолан түүннү хаҥаныыта тайыыранны тоҥмут бөлүүн аттарбыт туйахтарын аҥыаттар бирэ кэм дьоҥуттаан сэрэхтэр. Бөлүүнүгэр кыраныын ааммытын умналлар. Онтон оҕолор барылара дьиэлэрэ сорудахтарын толороробут.

Мэлдьэхтэ нуучча биистэр кыргыттара үлэлиилэрэ. Дьүөгэбиэтэн тиий сылгаларын биэмэнин уонна таҥас кыраҕынан биэрэллэрэ. Онтон сылгай оҥостон, арааһынан оонньуур этибит: Сороҥор туой буоруйан, баларчаҥнаан ибит-хомуос оҥостон оонньуурбут. Сайыннары оттуур айылҕа оҕолоро таҥыраҕа көҥүл сылдьыбыт; дьоммутугар көмөлөһөбүт.

Онтон биһиги олох тупсан, оҕолор сүрмэйгэ, ой-саҥа, эт-хаан оттуон сайыллыаларыгар уһулуобуйа бэриллэ баар. Сылын ахсын биэнтэгэр оҕо комускэлин күнүн бэрэ да үөрэ-нэлэ уонна ааҕыллыа күүгэбит.

Бу бэлиэ күнтэ оҕолорбутугар дорообуйаны уонна дьоллу-соргулу баҕарабын. Күннэтэ үүнэн-сайан дьиэлэтэ-сүргэлэр туһалаах дьон буоллаҥ үүнүөхтэрэ-сайыахтара диэн бүгүн көрдөстүм.

аҥыаан тиистэхтэн, иннибитигэр сиппэрэ турда. Үүнэннэ ыкса чугаһаан эрдэхпитигэ, сылгы хаамыыта дьиэки иккиэн саа тыыллана Григорий ыыппыт аттарбытын күүдэр баайа турдахпытына. Сэмэмиэ обуруу иккэ хаҥыы тиэтэллэ, бу тиийэн кэлэн. Кини кэнэ күрүө иннэтэн чаабыкка түспүт бастакы кэнэтэрэ көрө охсоҥнаан ыстаа...

Сылгаа-тойгон. Кутара кусаҕынан Аммаоруско быһа түөр суоҕунан таҕаан, хаамарбыттаан барыыбыт. Кэлэтэн, аҥ ааҥнаах сорбоҕосуом ыраанын кэнэ, хайдах эрэ сылгаа быыыыйдым да, сиппэ тутуктаан, хоҥук сирбитин бу тубут. Орустан чугас турар сылгыыстар үүгэннэриэр хоҥор буоллубут. Иннэрэ тиэмэр обоҕо, таҥыраҕа оттоонно уоҥ оҥуоҥуубут. Кэрдэнэрбүтүн үрүү охсон, оттоонно бөҕэрэ уурдубут. Саасы бастакы кэнэтэр барахсаттар эмиэстэрэ сүрдэх. Үсэр бэрдэ ыыйан сибэккэ, «эн сиэ, мин сиэ» боҕо буоллубут. Иннэлиэк тоҥуу, эмиэ кустарын, сатабар, хаҥан да корбоҕос, аҕасайбатах курдуктэр. Сарсыарда эрдэ турдубут. Мин кэбэйбэ боҕуо кэбэйбэтэхпит. Аны охсоон, аттарбыттаныыларгаан, Аммаобоҕо хаҥыы мыраанын уруулэр кэлэбит. Эбэбит мууна ырбыыларын чугаһаабыт – бүтүннүү кэбэрэн турар. Мыраммыттан сэрэтэн хаампаран түөн, мууска киирэбит. Дьонум киирдэхтэр да, уларыта кыҥыт диэки хаамарбыттаан барыахтар. Хайыамый, кутаан сылгы-сылгы кэнэ сиппэтэн баҕастым. Уларыта эҥэлэ хаамаан барбахтыыр түөн барда. Нуотара ыыр аҥаан айыыгын истибит. Аммаорус уонна Кусуума урдуттарыттар уоҕо сиппэ тохоон бөҕэ уурдубут, сылгаа ыыппыттыыт. Кэрдэстэх сиппэ чэй оруттан эбэт сиппэбит.

Дьо... онтон мин эрдэхпэ сылгаа – биэ, сылгаҕас мостоотин ыыппыра быһа хаастарым, эбиитин сылгыстан туох эрэ кутуруйдаҕа майыгыныыр тахсыта. Кэлэн хойут Кусуума урдэхэ биир биэмэ диэн сиппэ кэлэн хоҥубут. Сарсыарда буоллун буоруйан турдум. Кэлүйбүтүм ахтыах, ітіннэ дьиэлэлэнньыбын... Уунан туоннан турар, сүүрүү сылгар, бөлүйдэ кэлэн урдэхэ кэлэн хаайтарыыбыт. Арыый сиппэтэс сиппэтэн охто сылгар тиистэн дьиэлэлэнэн, мабыыттан ыыныыр арбыыбын сүгэн туоратыыбыт уонна аттарбыттан бөҕэ-бөҕэ эрэ кутуруктарыттан бөлүйдэ, бастакы аттыыбын уҥуор сэлэҥнэн, уларыта, кэрдэстэх кэнэбитигэр Григорийдаа тутарыыбыт. Сэмэмиэ бөҕэрэ кыыстаан уҥа үүрэн кэтэрэ буоллаа. Аттарбыт уҥа киирэн умсан ыыппа, кэрдэстэх тарыыны кэрдэтэн сиппэ эҥэлэ туоратыылар. Сылгы айыыгын иннэ үрдэхэрэ кус коробут да, бирэмэбитин харыстаан эмэрэнэстэнэбит. Мин бөҕэтэн бөҕэрэйбэт. Бөҕэлэрим үрдүгэр араастаан хаалыарыа, туора сэрэн коробут, сорсуор ингэнбэт эрэ гирэгэн иккиэн аҥаан тарыбыт. Сорсуор ыгынбэт, сэрэх кэнэҕэн сиппэ эҥэлэ хаамаан, да ыыбыт. Аны кэнэйэн минимэхэ, бирэ сэр.

Аара сиппэ, аарыыкка бөҕэх уурар ыыстыыкка эмэ сиппэрэ туому тутуспут.

Кэлэтэн Нуотара үрдүгэ киирэбит. Үрдэн таҥнары, хаҥнаайыыгын бөҕэлэнньэхтэх сирбит, диэки тутан кэбистибит. Дьонум мин курдук буоллуохтара дуо?! Эгэрэтэ, аны кэлэ курдук аттыыбыт сылдьыахтара. Аттарын сиппэтэрэ тутан турдуттар. Мин да сүрдэм кэпсэтэн, «Оҕолорбут» сорудаҕа буоллум.

Ити курдук аҥ урдүгэр эмиэ ус кэлэ мэдьэ сэрэн, буоруур, кустуур бөҕэлэн, эгэрэ дьиэ, эрэйи эгэрбитэн тэлэн турбаан.

От саас Сэмэнэ Нуотара хаҥнаайы саҥа үрдүгэрэ биирдэ ыыппыттан, кэнэ бөҕэрэйэн, уоҕэтэн, аттыыбын "Үрүҥ туу таҥара, субуруҥа сылдьыахтыыт" диэн тутуннан ыыппыммыт.

Үрдэ чэмэтэрэ кэлэ кэрэтэн түөрбэтэрэ (чэмэтэ мууна быыстаан, туе-туе эҥэлэ) Сахаҥнаммут мууспан-мууска мэлдьэн киирэн кэлэр. Мин кэтэнэн киирэмэ диэрим. Онтон кэнэ «Ох, тэтэрэ дьиэлэрэ бөҕэ-бөҕэ эрэ хаамтыыгыт» – диэн быыстарыа. Үрдэ бөҕэлэр кэтэн бөрэ-бөрэ, чугаһаан мэх-от да суох, арай уҥа тустэҥнэ хаайах бөҕэлэрим буоллаа диэн сиппэрим...

Хаа, барыта эҥэлэ буоллун туох да аҥнах уҥуэйдик сылдьыах, дойдуга курдук буоллуо дуо, кус боруҥ эрэрэ, үрдэ-нэлэ ахтыыгынах Чурапчыбыттан буолбуттуут.

Григорий ТУРАПТАЕВ.

Хаартыыскаҕа: Сахаҥнаммут кустуу сылдьар.

Болҕойуут!

Нолуокка чэпчэтиилэр

Федеральнай нолуогабай сулуусна 2018 сыл, ыам ыйын 16 күнүгэҕи 19-08119 нүөмэрдээх сурутар олоҕуран, I, II группалаах инвалиднар, оҥорбо эрдэхэ эрдэхэ инвалиднар дьоннор нолуок төлөөһүнүгэр чэпчэтиилэр туһалыыллар иннинэ эрдэ онорбута. Онно этиллэринэ:

1. Российскай Федерация Нолуогабай Кодексаттан 407 ыстатыйатыгар олоҕуран I, II группалаах инвалиднар уонна оҥорбо эрдэхэ эрдэхэ инвалиднар дьон бойоҕордоох бас биэрэр баайдарыгар толуур нолуоктарыгар босхолонуллар.

Нолуогабай чэпчэтии кэрдиигэр, оскотун бэйэ бас биэрэр биир эбийиэгэр, оҕо эбэтэр оҕорор дьиэҥэ, кыбартыыраҕа, гаражка, бойоҕ бас биэрэр подсобнай дачнай хаһаайыстыбаҕа анаммыт сир участаагар баар хаһаайыстыбаннай тутуу биир кэрдиигэ иэдэс 50 кв.м. иннигэр буоллаҕына.

Нолуокка чэпчэтиини бу тутуубар туһанабын диэн талан баран, сайабылыанньаны нолуогабай уорганна түһэрэбит. Онно МСЭ ыытыраахха, уһаайыа, тутуу документаара наадалар.

2. 2017 сылтан 600 кв.м. иэдэстээх сир участаагын кадастровай кыччаларга, төлөммүт нолуоктан көбүрүөтин (вычет) киирбитэ. Өскөтүн нолуок төлөөччү эрдэ нолуогабай чэпчэтиигэ (холобур, тыраанспарта, эбэтэр баай-дуол нолуогар) туһаммыт буоллаҕына, эбии документ түһэрэрэ наадыйа суох.

Бу нолуогабай вычетынан I уонна II группалаах инвалиднар, оҕо эрдэхэ эрдэхэ инвалиднар дьоннор туһаналлар.

3. «О налоговой политике Республики Саха (Якутия)» 1231-З №17-V Саха Өрөспүүбүлүкэтин 2013 сыл, сэтинньи 7 күнүгэҕи сокуоҥун 7-с пуунтар, 2-с ыстатыйатыгар олоҕуран, инвалиднар уонна инвалид оҕолор сокуоннай бөрөстөбүлүгэрэ бас биэрэр биир тыраанспарталарын нолуогуттан босхолонуллар.

4. Итиэдэ таһыанан, олохтоох дьаһалталар сир нолуогар чэпчэтиилэхтэр хаппык чэпчэтии баарын «Справочная информация о ставках и льготах по имущественным налогам» диэн Федеральнай нолуогабай сулуусна сайытыгар киирэн билиэхтиэн сөп.

Иннинэ олоҕуран, 2018 сылга сана инвалиднар сокуоннаах бөлүөхтэрэ нолуогабай уорганна соотоох чэпчэтиигэн туһаналлар түмүнэн сайабылыанньа түһэриэхтээхтиэт.

Улуустааҕы социальнай харалта Управлениета.

Технадзор иҥитиннэрэр

“Трактор” операция бастакы түһүмэҕэ биллэрилиннэ

Российскай Федерация Бырабыыталыстыбатын 1994с. ыам ыйын 12 күнүгэҕи 938 №-дээх “Россия территориятыгар авто тыраанспарт сирэстибэлэрин уонна тиэхиньикэ аҥын хорутуурун сыалларыстыбаннай регистрациялаһын” түүнэн дьаһалы толоорор сыаллаах РФ Иэс Дьаҕалыа министиэристибэлэрин 1995с. бэс ыйын 23 күнүгэҕи 1/3046 №-дээх балаһыанньалыыллар сөп түбэлиннэрэн, быйыл бэс ыйын 30 күнүгэр диэри Саха Өрөспүүбүлүкэтин үрдүгэр Иэс дьаҕала отделын ГИБДД инспекциятыгар кыттыылаах “Трактор” операция бастакы түһүмэҕэ ыытыллыаҕа. Сыала, эрдэ этиллибитин курдук, учуокка турбатах миниилээ сылдьар тыраахтардары документаалаһын, тиэхиньикэни иэдэс сылдьыыта иҥиэннэр документаларын бэлэбиэркэлээһин, суолта быһыылаах таксарын сэрэлгэ буолар.

Тыраахтары иэдэс сылдьыы, Кытайга оноҕуллубут тыраахтардары киллэрэн туран, массыынаны иэдэс сылдьыыттан туох да иэгэйэ суох. Иҥиэннэлэр тыраахтары регистрациялаппыттан түүнэн сибидиэтэлистибэ, тыраахтарыык-массыынык ластабырыанныыта, технической коруунуу барбыттан туоһулуур “талон допуск”, бөлүүчүлэах страховка, тыраахтар аҥын кэпсиэ аҥыгар буоллаҕына, “добриэрдэс”.

Быйыл ороспуубулуо үрдүгэн, бүтүннү күнүгэ диэри, тыраахтардаах сылдьан уонсайа 13 суол бөҕөлөөхтө таҕыста. Оҥ түмүгэр 7 кэпсэ оллор, 2 кэпсэ аҥас оруттаах эмэйиэгэр ыытыллар. Чугастыы, ыаллыы сылдьар улуустары эттэхэ, Мэнэ Хаҥалас улууһугар 2018 сыл муус устар 28 күнүгэр 1985 с.т. А.Д. Алексеев правага, регистрациягa суох “Ямаха” квадроциклга бастаан суорума суоллана. Эмиэ итэ улууска ыам ыйын 8 күнүгэр Хаастаах диэн Чыамайыаны сиригэр тыраахтар уугa түһүүтүгэр түмүгэр 2 кэпсэ уугa бөлүөхтэнэ. Оттон Аммa улууһугар ыам ыйын 26 күнүгэр 1978 с.т. А.И. Леонтьев Аммa—Сүлүмчэ суолугар “Вейгуо” кытай мини-тыраахтарыа ыытан иҥэн, суолтан туоран, тыраахтарын эриэгэн эмиэ суорума суоллана.

Аастыт сылга биһиги улууспутугар суол бөҕөлөөхтөн 3 түбэлэтэ таксыыта. Онно 2 кэпсэ олбүүт, 1 кэпсэ аҥас оруттаах эмэйиэгэ ыытыллыта.

Аастыт 2017 сылга ыытыллыыт рейдэлэр түмүктэриттэн РФ Административнай бырааба көҥүлэр куоластарын аҥас ыстатыйаларыгар олоҕуран, 49 бороһуокуол толоруллуна. Онуоха регистрациягa суох тыраахтары иэдэс сылдьыы, тыраахтары ыытар бырааба суох уруулаа олоруу, эбэтэр бөлүөхэ аастыт быраабынан туһаныы, технической коруунуу аастыттан туоһулуур сибидиэтэлистибэтэ суох сылдьыы (свидетельство о проведении тех осмотра), аҥын кэпсэ тыраахтарын дьиэрэлэтэ суох, бөлүүчүлэах страховкаҕа суох иэдэс сылдьыы, кытай тыраахтарыгар харыстыыр дуулаа суох сылдьыы сүрүн көҥүнэн буоллулар.

Оҥ үстэ чуһаабыттыыт, туох баар тиэхиньикэ оноҕуллан, оҥоо киирдэрэ баппэтэ турар. Онон тоҕоостуулар, Кытайга оноҕуллубут тыраахтары аҥын бырааба суох оҥоторго ыытарарыыт бобуллар. Аҥыархай таксыбатын түүнэр бэйэҥин, чугас дьоннут олоҕун харыстыаҥыт. Учуокка турбатах тиэхиньикэни туруоран, иҥиэбин барыын тутуһан, тиэхиньикэ күүһүн таба туһаан эрдэтэ оттуоҥунмастыаҥыт.

В.СИВЦЕВ,
Чурапчы улууһуннаахы технадзор старшай инспекциэтэ.

Социальная поддержка

Информация к Указу Главы РС(Я) №1857 «О социальной поддержке отдельным категориям граждан в Республике Саха (Якутия)»

Основные направления Указа касаются усиления адресной социальной поддержки малообеспеченных граждан, снижение уровня безработицы и развития самозанятости граждан.

Мероприятие. Исполнение

1. Адресная материальная поддержка на приобретение продуктов питания и одежды (малообеспеченным гражданам и малообеспеченным семьям, оказавшимся в трудной жизненной ситуации). В 2017 году предусмотрено 100 млн. рублей, поддержку получили 7365 получателей, из которых 5293- малообеспеченные семьи. Размер материальной помощи от 6 475 рублей до 25 678 рублей.

За 1 квартал гг. материальную помощь получили 420 малообеспеченных семей.

2. Социальная помощь в виде социального контракта (семьям с детьми, малообеспеченным семьям и малообеспеченным гражданам). В 2017 году объем направленных средств составит 170 млн. рублей, в 2018 году предусмотрено 200,1 млн. рублей. Средний размер помощи составляет 181,8 тыс. рублей.

В 2017 году заключено 920 контрактов, из них 584 на ведение личного подсобного хозяйства, 336 на предпринимательскую деятельность. Средний размер помощи составил 180 тыс. рублей.

3. Ежемесячные пособия на ребенка.

4. Ежегодная денежная выплата на детей из малообеспеченных многодетных семей для приобретения школьной, спортивной и другой одежды.

5. Комплекты для новорожденных.

6. Организация бесплатного питания детей в возрасте до 3-х лет.

- 67 контрактов с малообеспеченными семьями и малообеспеченными гражданами (35 контрактов на ведение личного подсобного хозяйства, 32 контракта на предпринимательскую деятельность). Средний размер помощи составляет 57 тыс. рублей.

Размеры детских пособий увеличены в полтора раза.

Размер прожиточного минимума с 1035 до 1 584 рублей.

Численность детей, которым назначено пособие на 1 мая составляет 110 657 человек. Выплачено 706,5 млн. рублей.

Ежегодно выплату получают в среднем 13,7 тысяч многодетных семей.

В 2017 году направлено 103,2 млн. рублей, выплатой воспользовались 15,4 тыс. семей. Размер выплаты составил 3 258 рублей.

В 2018 году предусмотрено 112,4 млн. рублей, выплата проиндексирована и составила 3 338 рублей.

В 2017 году в 29 районных домах направлено 6 915 комплектов. Комплекты для новорожденных приобретаются с 2010 года. На 2018 год предусмотрено 7 441 комплект.

Для семей с детьми в виде прожиточного минимума размер ежемесячной помощи составляет 3 банки адаптированной молочной смеси (до 3-х лет), молочные каши с 7-ми месячного возраста до 3-х лет. Размер поддержки составляет 50% от потребности ребенка в месяц.

Ежегодно обеспечивается более 28 тысяч детей. В 2017

Бесплатные завтраки для детей до 3-х лет и детей из многодетных семей до 6 лет (по рецептам врачей).

Организация самозанятости населения.

9. Организация общественных работ в сельской местности.

10. Организация временной занятости граждан году направлено более 400 млн. рублей, поставка в северные и арктические районы осуществлена в полном объеме.

Бесплатными лекарствами ежегодно обеспечивается более 40 тыс. детей.

Финансирование в 2017 году увеличено с 18,1 млн. рублей до 53,1млн., в 2018 году запланировано 40,8 млн. рублей, в 2019 году- 53,1 млн. рублей.

Размер выплаты увеличен с 82 тысяч рублей до 152 тысяч рублей.

В 2017 году заключено 410 договоров, в текущем году планируется заключить 266 договоров.

Финансирование мероприятия в 2017 году увеличено с 18,1 млн. рублей до 59,4 млн. рублей. В 2018 году планируется направить 36,2 млн. рублей, в 2019 году 59,4 млн. рублей.

В 2017 году договора заключено с 2,5 тыс. граждан, в текущем году планируется 1 456 договоров.

Больший объем работ выполняется летние месяцы (благоустройство, скашивание, очистка территорий, ремонт, заготовка кормов, весенне-полевые работы, животноводство, овощеводство, мелиорация).

Наибольший объем участников отмечается в Нюрбинском, Чурапчинском, Таттинском, Мегино-Кангаласском районах.

Размер вознаграждения составляет до 18 тысяч рублей в месяц.

Для граждан испытывающих трудности в поиске работы.

Финансирование в 2017 году увеличено с 0,6 млн. рублей до 4,3 млн. рублей, в 2018 году и в 2019 году предусмотрено по 3,2 млн. рублей.

В 2017 году 516 граждан трудоустроены спортсменами, арендаторами, программа действует, в 2018 году планируется заключить 98 ...договоров.

Материальная поддержка гражданину составляет до 7 034 рублей.

11. Единовременное предоставление сельским поселениям средств из бюджета республики на содействие самозанятости населения В 2017 году профинансировано 70 проектов (по 1 млн. самозанятости граждан. Средства направляются на приобретение крупного рогатого скота, лошадей, свиней, телят, ягнятки и технику.

Для справки Указ «О социальной поддержке отдельных категорий граждан в Республике Саха (Якутия)» № 1857 от 21 апреля 2017 г.

В целях проведения политики по усилению адресной социальной поддержки малообеспеченных категорий граждан, снижению уровня безработицы, развитию самозанятости как приоритетных направлений по борьбе с бедностью постановляю: 1. Правительству Республики Саха (Якутия) (Чекин Е.А.):

1.1. Обеспечить участие органов местного самоуправления в принятии решений по установлению граждан, особо нуждающихся в социальной поддержке, и организации приема заявлений по оказанию адресной материальной помощи малообеспеченным семьям и малообеспеченным одиноко проживающим гражданам, находящимся в трудной жизненной ситуации, на приобретение продуктов питания и одежды;

предоставлению государственной социальной помощи малообеспеченным семьям и малообеспеченным одиноко проживающим гражданам на основе социального контракта;

организации оплачиваемых общественных работ в сельской местности Республики Саха (Якутия);

предоставлению единовременной финансовой помощи на организацию самозанятости безработных граждан;

- организации временного трудоустройства безработных граждан, испытывающих трудности в поиске работы.

1.2. С 01 июля 2017 года предусмотреть:

увеличение в 1,5 раза размеров ежемесячных пособий на ребенка гражданам, имеющим детей, исходя из применения критериев нуждаемости;

увеличение объема финансирования мероприятий по оказанию адресной материальной помощи малообеспеченным семьям и малообеспеченным одиноко проживающим гражданам, находящимся в трудной жизненной ситуации, в 2 раза; 2

увеличение объема финансирования мероприятий на содействие самозанятости безработных граждан в 3 раза;

увеличение объема финансирования мероприятий на организацию общественных работ в сельской местности Республики Саха (Якутия) в 3,5 раза;

увеличение объема финансирования мероприятий на организацию временной занятости граждан, испытывающих трудности в поиске работы, в 7 раз.

1.3. С 2018 года предусмотреть:

25,0 млн.руб. на финансирование мероприятий по оказанию единовременной адресной материальной помощи отдельным категориям граждан на подключение жилых домов к электроснабжению, проживающим в муниципальных районах, в которых установлены льготные тарифы для населения на электроотопление;

увеличение объема финансирования на оказание государственной социальной помощи малообеспеченным семьям и малообеспеченным одиноко проживающим гражданам на основе социального контракта в 1,5 раза.

1.4.Установить:

бесплатное посещение детьми до 18 лет музеев, находящихся в государственной собственности Республики Саха (Якутия);

бесплатное посещение несовершеннолетними детьми из многодетных семей, имеющих 5 и более детей, учреждений культуры и спорта, находящихся в государственной собственности Республики Саха (Якутия);

- ежегодное предоставление на конкурсной основе иных межбюджетных трансфертов из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) 100 сельским поселениям в размере 1 млн рублей закаждому поселению на содействие самозанятости граждан в сельском хозяйстве в виде субсидий малообеспеченным гражданам.

1.5. Обеспечить дальнейшую реализацию мероприятий по:

оказанию единовременной адресной материальной помощи малообеспеченным и отдельным категориям граждан на газификацию и подключение жилых домов к централизованным источникам теплоснабжения и электроснабжению отдельным категориям граждан;

предоставлению ежегодной денежной выплаты на детей из малообеспеченных многодетных семей для приобретения комплекта школьной, спортивной и другой детской (подростковой) одежды;

предоставлению малообеспеченным семьям комплектов для новорожденных;

организации полноценным питанием детей в возрасте до 3 лет из малообеспеченных семей; 3

предоставлению детям до 3 лет и детям из многодетных семей в возрасте до 6 лет бесплатных лекарств, приобретаемых по рецептам врачей;

организации льготного питания обучающихся из малообеспеченных семей в государственных общеобразовательных и государственных профессиональных образовательных организациях Республики Саха (Якутия);

- организации доступности дополнительного образования для детей из малообеспеченных семей в государственных и муниципальных образовательных организациях;

предоставлению государственной социальной стипендии студентам, получившим государственную социальную помощь, обучающимся в профессиональных образовательных организациях по очной форме обучения, за счет государственного бюджета Республики Саха (Якутия);

предоставлению компенсации стоимости проезда один раз в год до места учебы и обратно к месту жительства студентам из малообеспеченных семей, обучающимся в профессиональных образовательных организациях по очной форме обучения, за счет государственного бюджета Республики Саха (Якутия).

1.6. При разработке проекта закона Республики Саха (Якутия) о внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) от 20 декабря 2016 г. 1758-З №1073-V «О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2017 год и на плановый период 2018 и 2019 годов» предусмотреть бюджетные ассигнования на реализацию мероприятий, предусмотренных настоящим Указом.

2. Рекомендовать органам местного самоуправления муниципальных образований Республики Саха (Якутия):

заключить Соглашения о взаимодействии с органами социальной защиты населения и центрами занятости населения по реализации мероприятий, указанных в пункте 1.1 настоящего Указа, до 01 июня 2017 года;

создать комиссии из числа населения, партийных партий с участием общественности по определению получателей мер поддержки на ремонт фасадов и ограждений индивидуальных жилых домов малообеспеченных семей, организацию самозанятости малообеспеченных граждан в сельском хозяйстве и иным мероприятиям, указанным в пункте 1.1 настоящего Указа;

организовать льготный проезд на общественном автомобильном транспорте для детей из многодетных малообеспеченных семей; организовать бесплатное посещение несовершеннолетними детьми из многодетных семей, имеющих 5 и более детей, учреждений культуры и спорта, находящихся в муниципальной собственности;

организовать льготное питание обучающихся из малообеспеченных семей в муниципальных общеобразовательных организациях;

оказывать поддержку малообеспеченным семьям на ремонт фасадов и ограждений индивидуальных жилых домов в размере не менее 10 % от объема субсидий из государственного бюджета Республики Саха (Якутия), полученных на благоустройство территорий населенных пунктов.

3. Правительству Республики Саха (Якутия) (Чекин Е.А.) до 01 июля 2017 года разработать и утвердить порядок и условия реализации мероприятий, предусмотренных настоящим Указом.

Контроль исполнения настоящего Указа оставляю за собой.

Сахамедстрах

Оҕо туһугар. Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһа оҕоҕо ханнык медицинскэй көмөнү мэктиэлиирий?

Оҕо уһуйааныгар, оскуолаҕа киирэригэр, медицинскэй көрдөрүүнү ирдэбилгэ тэрийиилэргэ үгүс күчүмэҕэйдэри үөскэтэр. Бынылыгынтан маннык ыарыылыахтар кииреллэр. 2018 сыл тохсунньутуттан оҕо саадыгар, оскуолаҕа, орто уонна үрдүк үөрэххэ киириигэ анал медицинскэй көрдөрүүнү айыы ирдэммэт. Олорор аадырыскынан сыһыарыллыбыт поликлиникаҕа аҕыйах сыллааҕыта быһаарыллыбыт көрдөрүүнү түмүктэрин биэриэххэ сөп. Саныаҕа, маннык көрдөрүүнү оҕо, кэргэт поликлиникаҕа булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһынан босхо ааһар.

Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһынан оҕоҕо ханнык медицинскэй көмө, ото көрдөрүүнү туһунан биһиэхэ «Сахамедстрах» хампаанньа медицинскэй көмө хааччыйыытын Управлениетын салайааччыта Владислав Дьячковскай кэпсиир.

Уһуйаан уонна оскуола саастаах оҕолорго көрдөрүүлэр

Бынылыгынтан оҕо саадыгар уонна оскуолаҕа киириигэ ирдэнэр медицинскэй көрдөрүүнү анал ыытыллыбыт буолбута, чахчы дуо?

- 2018 сыл тохсунньутуттан саҥалыы сокуонунай сааһтарын ситэ илик оҕолорго профилактическай медицинскэй көрдөрүүнү Россия доруобуйа харыстабылын министерствотын саҥа бирикээһигэр сөп түбэһиннэрэ (10.08.2017с. №514н). Маннык бу оҕолорго анаммыт профилактическай көрдөрүүнү ааһарга аныгыта. Итиннэ бирикээһинэн (предварительнай) уонна бэлиэлэнэр (периодическай) көрдөрүүнү диэн суох буолла. Бары медицинскэй көрдөрүүнү биир кэлим бэрэбиэркэ, профилактическай диэн ааттанан ыытыллар буолуоҕа.

Маныаха, бирикээһинэн көрдөрүүнү - үөрэх кыһатыгар киириигэ ирдэнэр көрдөрүүнү, бэлиэлэнэр - үөрэх кыһатыгар үөрэнэр кэмигэр ыытыллар. Онон, бу иннинэ үөрэх кыһатыгар киириигэ уонна үөрэнэр кэмигэ ирдэнэр көрдөрүүлэр анал ыытыллыбаттар. Ол эбэтэр, уһуйааҥҥа, оскуолаҕа, орто, үрдүк үөрэххэ киириигэ анал медицинскэй көрдөрүүнү ааһар ирдэммэт. Маннык оҕолор сиринэн ыытыллар көрдөрүүнү түмүктэрин биэрэллэр сөп.

Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһыгар киирэр медицина онолоро

Тэрилтэ полиһынан оҕоҕо туох ханнык медицинскэй ото онолуоҕун биллэрэн билиэххэ сөбүй?

- Ханнык баҕарар оҕо поликлиникаларыгар тэрилтэ сулаарыстыбаннаах мэктиэлэр босхо медицинскэй көмө туһунан территориальнай бырагырааммата стракавой тугуттан туһунан, онолор испииһэктэрин билиэр кыахтаах. Бу докумуону медицина кинигэтин, страховкалыыр хампаанньалар стеналларыгар, эбэтэр сайтарыгар булан көрүөххэ сөп. Холобура, биһиги тэрилтэбит Сахамедстрах.рф сайтыгар бу испииһэктэри таһаардыбыт. Итиннэ, үгүс бырыһыаннарга "Сахамедстрах" хампаанньа сэлиэнтэргэ баар, маннык сурууйубут 8 800 100 14 03 – босхо сибээс нүөмэригэр сылтаһыннаран, медицина онолорун босхо, телефонунан буолларын туһунан ыйытаххыт сөп.

Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһынан оҕоҕо үгүс туһаныахха өҥө мэктиэлэнэр:
* участковай бэдиэтир көрүүтэ
* оҕолор дьиэҕэ ыарахан сибээстэрин көмөтэ
* атын испиэссэлиистэр, бырааһыт көрүүтэ
* лабораторнай, инструментальнай чинчийии
* сэрэтэр уколлар (профилактика)
* стационарга эмтэнии (ыйааһык көрдөрүүтэ ирдэнэр буоллаҕына).

Оҕо поликлиникаҕа оҕону төрөөбүтэ 17 сааһыгар диэри ардалыыллар, бу кэм устата эмтиир, ыарыытын сэрэтэр үлэни ыытар. Үөскүө түбэлтэҕэ, дьарыгын ыарыыта хобох көлүччэтин, дьиэҕэ эмтиир онолорун оҥороро.

Ханнык түгэҥҥэ бырааһы дьиэҕэ ыҥырыахха сөбүй?

- Оҕо үрдүк температуралаах буоллаҕына, эмигэр хамсыахтаах туаластааҕына, сыгарыйдаҕына, хотуолааннаҕына, уопсай туруга мөлтөөбүтүнэн. Биир сааһыгар диэри ыарыы оҕо аһаабат, утуйбат, эбэтэр аһаабат ааһа тахсара турар буоллаҕына, эмиэ бырааһы дьиэҕэ ыҥыран көрдөрөр ордук.

Медицина онолорун туһаныы туһунан

Оскотун, балыыһаҕа тустаах испиэссэлииһ, эбэтэр оҕону көрөр анал тэрил суох түгэннэригэр, хайдах дьаһанарый?

- Маннык түгэннэргэ, эбэтэр көмөнү ирдиир түгэни тэрилтэҕэ сыһыарыллыбыт поликлиникаҕа сибиниистэнэ быһаарыахтаах. Анал бырааһ суох буоллаҕына, поликлиника атын балыыһаны кытта кэпсэтэн, дьон полиһынан онно босхо көрдөрүүлэргэр сигэн ыытыахтаах. Бу бырыста тустаах бириэмэтигэр биирэр турар. Сөбүлэспэт көмөттэн буоллаҕына, бэйэлэрэ быһаарбат түгэннэригэр, босхо сибээс: 8 800 100 14 03 нүөмэригэр эрийэн сүбэлэһиэххэ сөп. Страховкалыыр хампаанньа улэһиттэрэ үөскээбит боппуруостары быһаараары күүс-көмө буолаллар.

Страховкалааһын бырагыраамматыгар киирэр көрдөрүүнү чааһынай клиникаҕа телобурдаан ааһан баран, чеканы барыыбыт харчыны төннөрүөххэ сөп дуо?

- Оскотун, сыһыарыллыбыт поликлиника бырааһа, бу тэрилтэҕэ суох чинчийиини, эбэтэр анал испиэссэлииһ булара бодоммут кэмнэр көмөлөһөллөрүгэр, атын полиһынан көрөр поликлиникаҕа ыытыаһын туһунан (направление) биэрбит түгэнигэр барыммыт харчы төннөрүллэр. Холобура, бырааһ УЗИ чинчийиитин ааһарга, балыыһаҕа бу аппарат алдьаммыт, эбэтэр төрүт суох, уонна полиһынан бырааһ сибээһинэн ыытыллыбыт клиникатын 14 хонугунан эрэ баар буоллаҕына, тэрилтэ чааһынай клиникаҕа бу онону туһанарга быһаарыммыт сөп. Ол кэнниттэн, сыһыарыллыбыт поликлиника кыттыбыттан барылынан, эбэтэр страховкалыыр хампаанньаҕа сайабылыанньанан таһаан чегинэн, бараабыт харчытын төннөрөр кыахтаах.

Оҕо көрдөрүүтүгэр кэмигэр поликлиникаҕа участковай бэдиэтир үлэтин кэмэ буолуу, эбэтэр атын болдьоххо түбэһэр буоллаҕына?

- Итинник түбэлтэҕэ, тэрилтэ сулаалых регистратураҕа тиийиэхтээх. Поликлиникаҕа сыһыарыллыбыт оҕону атын участак бырааһа эмиэ көрөр эбээһинэстээх. Полиһынан балыыһаҕа сулаалых уонна экстреннэй медицина көмөтүн сыһыарыллыбытынан туһунан суох эмиэ босхо оҥороллор. Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһа Россияҕа бүтүннүү үлэлиир.

Оҕо атын куоракка сылдьан ыарытыйдаҕына, бу полиһынан ханнык көмөнү ылар кыахтааҕый?

- Сыһыаллаах кэмигэр оҕо аймахтарыгар күүлэйдии, эбэтэр кыһаҕа кэмэ атын куоракка сылдьан сыһыан ыарыытыйыа буоллаҕына, кини булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын бырагырааммата көмө барыытынан бэлэм буолар. Онтон сыл-медицинскэй көмөнү ылар бирааттаах. Оттон сибээс тэрээһин олус сирэ сэлэкүүйэн олорууга, оҕолоох тэрилтэ атын сиргэ олохсуйан, поликлиникаҕа сыһыарылларга ирдэнэр. Бу кыттыан полиһинньэ көрдөрүүлэрэ эрэ туттуллуммат, оҕо сааһынан, ыытыллыбыт эрэ туттуллуммат, оҕо сааһынан, кэминэн кэмигэр профилактическай (сэрэтэр) көрдөрүүнү ааһыахтаах.

Полиһа кыһынтан туһунан

Булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһын хайдах оҕо иннигэр суруттаран ылаллары?

- Российскай Федерация гражданнарыгар 14 саастарыгар диэри оҕо төрөөбүтүн туһунан сибидиэтэлистибэ, 14 сааһын туолбутунан - Россия гражданина паспорта, ийэтин, тэрилтэ биирдэстэригэр сокуонунай бэрэстэбиитэлин паспорт ирдэнэр. Манна эбии, 14 сааһыгар диэри баар буоллаҕына, уонна 14 сааһыттан үөһэ – булгуччу – СНИЛС страховой сибидиэтэлистибэ.

Оҕо төрөөбүтүн эрэ аата ылыгыт, тэрилтэ, эбэтэр сокуонунай бэрэстэбиитэлин полиһынан балыыһаҕа көрдөрүөх сөп. Ол эрээри, оҕону төрөөбүтүн туһугар докумуону ылан баран булгуччу медицинскэй страховкалааһын полиһа оҥорулуохтаах.

Эһиги оҕоҕо дистанционнай күөн көрүү, билинни кэмнэ олорор (фактическай) аадырыһын оҥоскор.

«Сахамедстрах» полиһын оҥорор пууннар өрөспүүбүлүкэ бары улуустарыгар баар. Официальнай туһунан сибиниил иһитиннэрии Сахамедстрах.рф сайтыгар «ОМС» баһаҕана бигэр сөп.

"Сахамедстрах" хампаанньаҕа страховкалаах дьон ханнык телефоннарынан сүбэ-ама ылаллары?

- «Сахамедстрах» тэрилтэ страховкалаах дьон, Өрөспүүбүлүкэ доруобуйа харыстабыллары биир кэлим иһитиннэрии кииниттэн 8 800 100 14 03 нүөмэригэр, эбэтэр smsmail@sakha.ru электроннай аадырыһынан, Сахамедстрах.рф сайт «Ыйытыы-хоруй» балаһатыгар, страховой бэрэстэбиитэллэригэр уонна бэйэ полиһынан пууннарыгар баар хампаанньа бэрэстэбиитэлигэр тахсан көмө ылыахтаргыт сөп. Дьокуускай куоракка граждан Кураанов аатынан уулуссаҕа 40/1 дьиэтигэр, 6с №-лээх кабинекка, 9.00-18.00 чааска диэри, күнүс тохтобула суох күүтэбит.

САХАМЕДСТРАХ.

БИЛЛЭРИИ

Айсен Семенович Никитин аатыгар 1998 сыллаахха бэриллибит Бахсы орто оскуолатын бүтэрбитин туһунан аттестатын сүтэрбиэнин, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

ЭЛБЭХ ОҔОЛООХ ЫАЛГА ИҺИТИННЭРИИ

Саха сиригэр Ийэ хаһыата 2011с. олоххомутта, олус таһынан элбэх оҕолоох ыаллар ыйтар оҕолор түгэннэригэр бэйэ учаастактарыгар босхо ылар кыахтааммыттара.

«Үс уонна онтон элбэх оҕолоох ыалларга бэриллибит сир учаастактарын инфраструктуранан хааччыйыы туһунан» диэн СӨ Ил Дарханын 2016 сыл, сэтинньи 7 күнүгэр 1464 №-дээх Ыйааҕын 2-с пуунун 2.2-хас пуунугар ыарыылыннан киирэрор туһунан саҥа 2303 №-дээх саҥа Ыйааҕа Егор Борисов 2017 сыл, ахсынньы 27 күнүгэр ылан баттаабыта.

Онно эппиэринэн, үс уонна онтон элбэх оҕолоох ыалларга өрөспүүбүлүкэтээҕи Ийэ хаһыатын кэмиэ иһиги бүк үрдүүр, оскуолун маннык усулуобуйалар тэниннэн туттуулар түгэнигэр:

Үһүс уонна онтон кэлэр оҕолорун 2017 сыл ахсынньы 1 күнүгэр диэри оҕоломмут (ииэ-ийбит) ыал;

Өрөспүүбүлүкэтээҕи Ийэ хаһыатынан үбүн (көрө чааһын), бииргэ төлөбүр мааны киирсибэт туттуларыгар.

Ийэ хаһыатынан үбүн олорор дьиэни тупсарарга туһанар буоллахтарына;

2018 сыл, бэс ыйын 30 күнүгэр диэри болдьоххо киирбэригэр сир учаастагын бэйэ бас билиилэригэр, эбэтэр түгэнэнэ ылыахтарыгар аккас бэриллиниэхтэр.

Сир учаастагынтан аккаастаныр туһунан сайабылыанньаны 2018 сыл, бэс ыйын 30 күнүгэр диэри Чурапчы улууһун баайын-дуолун салайар комитетыгар туттарыахха.

Чурапчы улууһун баайын-дуолун салайар комитета

Ыҥырыы

1941 сыллаах төрүттэммит 23№-дээх аптека улуус нэһилиэнньэтин эмтиир хааччыйыыга эппиэттээх суох, үгүс суобастаахтык бу кэмиэ диэри үлэлиэн кэлбитэ. Дьиэлэрэ махталга улахан этэ. Үгүс кэллэҕэҕэр хааччыйан, эмтиир көмө оҥоһуллара.

Бу дьыл, ыам ыйын 28 күнүгэр буолбут баһаар түмүгэр, үөрэҕи бүтэрииһитэ ханна да халбарыйбакка, 30-40 сыл устата үлэлэтэ аптекабыт дьиэтэ, эмиэ саҥааҕа бырыта уокка былдьанна.

Убаастабыллаах улуус олохтоохторо, нэһилиэктэр баһылыктара, тэрилтэ салайааччылара, биирдиилээн урбааннааччылар, бииргэ үөрэммит доҕоттор, аймахтарбыт! Аптека кэлэктиибин аатыттан көмө көрдөһөрго күһэллиибит.

Эһиги үгүс санааҕыт, көмөҕүт күүһүнэн баһаар содулун чолугар түһэрэн, үлэбитин-хамнаспытын тохтоппокко, нэһилиэнньэни уонна чэпчэтиинэн туһанар сыарыыхахтабытын эмтиир хааччыйар баҕалааххыт. Күн кини-комуску, Айыы киһитэ-аһынтаһан! Дойдубут дьоно тэрээн кэлбит кыһалҕабытын ойдуохтара, ойуоххорго диэн бигэ эрэллээхпит.

ИНН 1430010813
БИК 143001001
Р/С 40702810476000000329
К/С 30101810400000000609.
Якутское отделение № 8603, ОАО "Сбербанк России" доп. офис № 0222, с. Чурапчы.

Бииргэ үөрэммит доҕорбут, Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо

ОКОНЕШНИКОВ Василий Семенович

олус хомолтолоохтук олохтон туораабытынан, ийэтигэр Анастасия Самсоновнаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Мугудай орто оскуолатын 1990с. бииргэ үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Таатталаах уола, Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо Оконешников Василий Семенович хомолтолоохтук олохтон туораабытынан, ийэтигэр, ор сыллаарга Мугудай оскуолатыгар үлэлээбит бэлэрэн учууталга Анастасия Самсоновна Оконешниковаҕа Д.Д. Красильников аатынан Мугудай оскуолатын кэлэктиибэ.

Таптыыр аҕалара, Чурапчы улууһун, Болтоҥо нэһилиэгин бочуоттаах гражданина, уол бэрдэ

СЕДАЛИЩЕВ Василий Петрович

олохтон туораабытынан, бииргэ үөрэммит табаарыспытыгар, уоругар Хрисинаҕа, улахан Василий Васильевич Седалищевҕа, кини дьиэ кэргэнигэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үөрэммит доҕоттор, учууталлара Христина Дмитриевна Михайлова, Анна Петровна Спиридонова.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

-Чурапчы улууһун, Болтоҥо нэһилиэгин бочуоттаах гражданина, дорҕоо хаһаайыстыбатын үлэһитэ Седалищев Василий Петрович олохтон туораабытынан, бары аймахтарыгар, бигэр дьонугар Чурапчы улууһун тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Соловьев нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо

КРОННИКОВА Елена Николаевна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыыһыгар, Соловьев орто оскуолатын учууталыгар Марфа Филипповна Горохоҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Соловьев орто оскуолатын кэлэктиибэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Соловьев нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ Кронникова Елена Николаевна ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, бары аймахтарыгар, бигэр дьонугар Чурапчы улууһун тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Чакыр нэһилиэгин олохтооҕо, бииргэ үөрэммит табаарыспыт

Миронов Андрей Егорович

соһуччу олохтон туораабытынан, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чакырдар, Хайахсыттан бииргэ үөрэммит доҕотторо.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Улуус дьаһалтатыгар ор сылларга бииргэ үлэлээбит кэлэгэбит Андрей Егорович Миронов соһуччу олохтон туораабытынан, чугас дьонугар, аймахтарыгар Чурапчы улууһун дьаһалтатын кэлэктиибэ.

- Чакыр нэһилиэгин олохтооҕо Миронов Андрей Егорович соһуччу олохтон туораабытынан, үлэлиигэр, бааһыгар Марфа Егоровнаҕа Кустуоскар дьиэ кэргэнэ.

- Бырааттара Миронов Андрей Егорович соһуччу олохтон туораабытынан, саҥаһыгар, кини балтыга, консерваторий ниэ сэбиэттэр Эгэтэтиини Ильяросноваҕа, дьиэ кэргэнигэр, чугас аймахтарыгар улуустааҕы кини балтыта сэлиэнтэ, профкома, кэлэктииби.

- Таатталаах убайа, Миронов Андрей Егорович соһуччу олохтон туораабытынан, бииргэ үлэлиир кэлэгэтэр Марфа Егоровна Дьячковскаяҕа Чурапчы улууһун тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Кылабынай эрэдээктэр эбээһинэһин толорооччу, эппиэттиир сэкирэтээр, сурук отдела – А.Н.ЗАХАРОВА.
Кэрэспэдьиэн – М.В.ПЕТРОВА.
Таһаарыы – Л.К.ПОПОВА.
Бухгалтерия – С.А.ПАВЛОВ.

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №ТУ14-0238.

Редакция, издатель аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 28 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-338. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, instagram: @sanaoloh

Саҥа олох

Бэчээккэ сакаас: № 40 (11496) Кээмэйэ: 1 бэч. лиис Ахсаана 1325. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэриллиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай...
Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 28 "а"...

Автор суругар кэлэр санаа редакция санаатын кытта сөп түбэспэт буолуон сөп. Суруга ыстатыйа ыстарбат кыраныас, рекламаҕа суруллубут иһитиннэрии чиҥинэн автор уонна рекламалааччы эппиэттиир.